

VERSLAGEN VAN DE MAANDELIJKE BIJEENKOMSTEN

Te Maastricht 3 april 1980

Zoals was aangekondigd stond deze avond helemaal in het licht van de Ruilverkaveling Mergelland. In de propaganda rond deze ruilverkaveling wordt hoog opgegeven over de grote waarde van deze verkaveling voor het natuurbehoud. Hoewel de inspraakmogelijkheid, door middel van het indienen van bezwaarschriften, reeds voorbij was, leek het toch wel goed om eens te luisteren naar de cultuurtechnische aspecten van de ruilverkaveling. Daarom ook dat de heer Thijssen van de Landinrichtingsdienst uitgenodigd was om ons natuurliefhebbers te overtuigen van het nut van de ruilverkaveling voor het agrarisch bedrijf (dat is wat anders dan „voor de boeren”) waar het bij een ruilverkaveling toch om begonnen is.

Ongevraagd bood de heer Blink aan om voorafgaand aan het verhaal van de heer Thijssen zijn visie uiteen te zetten. Hij kreeg daartoe alle gelegenheid na de presentatie van een serie voorlichtingsdia's over de geplande ruilverkaveling. De dia's probeerden te illustreren waar het bij deze ruilverkaveling om te doen was. Om er enkele te noemen: het aantal onverharde wegen is te omvangrijk om efficiënt te kunnen werken; de landbouwgronden zijn gebrekkelijk verkaveld; de erosie is groot; de gebouwen zijn ondoelmatig en zijn te zeer ingesloten in de overige bebouwing; er is te weinig grond en ruimte rond de boerenbedrijven; de wegen zijn niet afgestemd op het moderne landbouwverkeer; de koeien lopen te veel over de wegen naar en van het weiland; bij het melken moet de boer zich maar behelpen, vooral bij slecht weer en ontij; per 1 januari 1981 worden de melkbussen niet meer opgehaald door de melkfabriek en moeten de boeren de melk in een melktank opslaan en is moderne melkapparatuur vereist; de boomgaarden hebben nog maar weinig te betekenen want het areaal is in twintig jaar tijd terug gebracht van 3000ha naar 600ha en het plukloon is te hoog

om de fruitteelt op deze wijze in stand te houden, enzovoort.

De heer Blink hield daarna een pleidooi voor het moeten opbrengen van vertrouwen in de rijksoverheid. Hij getuigde als natuurliefhebber en als ambtenaar via het kadaster beroepsmatig betrokken bij de ruilverkaveling van dat vertrouwen.

Hij meende dat het verwijt dat er niet goed genoeg natuurgebied geschapen werd niet terecht was. Ruilverkaveling is immers niet gericht op uitbreiding van de natuur maar op herindeling van het gebruik. Uitbreiding van de natuurgebieden is zijns inziens een taak van de gemeenten, en zou tot stand moeten komen via bestemmingsplannen. Bij het ruilverkavelen staat allereerst het agrarisch gebruik voorop. Ook meent hij te kunnen stellen dat er veel natuurschoon blijft bestaan en meent dat door het verdwijnen van allerlei overhoekjes niets wezenlijks zal verdwijnen en dat er genoeg voor in de plaats komt.

Na de pauze ging de heer Thijssen verder in op de verschillende onderdelen van het ruilverkavelingsplan. De belangrijkste onderwerpen waren:

- de verbetering van de wegen die het mergelland moeten ontsluiten;
- de watertechnische beheerswerken (waterbergingen, het ophogen van weglichamen, beplanting van graften) om de ernstige erosie van de laatste jaren tegen te gaan;
- het aanleggen van rioleringen en waterzuiveringsinstallaties in de kleinere kernen;
- de verkaveling: het gemiddelde van 8 kavels per boer wordt teruggebracht tot 3 kavels;
- verplaatsing van bedrijfsgebouwen van de kernen naar de open gebieden;
- het landschapsplan. Het doel van dit landschapsplan is om de aanwezige natuurgebieden te beschermen door het aanbrengen van buffers, het accentueren van de droogdalen met hun steile en vlakke hellingen door beplanting, het behouden van kleine waardevolle elementen zoals graften, het verdubbelen van het huidige areaal aan na-

tuurgebied (483 ha wordt 947 ha) door aankoop van gronden, het inrichten van beheersgebieden waarin de boeren op basis van vrijwilligheid gezocht wordt om via een systeem van bepalingen en vergoedingen volgens een bepaald beheersplan te gaan werken om bepaalde landschapselementen te versterken.

- rond de kernen worden landschapselementen als hoogstamboomgaarden en hagen in stand gehouden en zonodig aangeplant.
- alle belangrijke natuur- en landschapselementen zullen worden gehandhaafd.

De heer Thijssen sprak de hoop uit dat er naar aanleiding van zijn uiteenzetting een levendige discussie zou ontstaan.

Zijn woorden waren niet aan dovemansoren gericht. Met name juist in de richting van het cultuurtechnische vlak werden er vele kritische vragen gesteld. De kernvraag werd eigenlijk al meteen gesteld:

Geloof U werkelijk dat het mogelijk is om op de door U geschetste wijze op economisch verantwoorde wijze in Zuid-Limburg te boeren? Of met andere woorden: Is dit ruilverkavelingsplan dat al zo lang op stapel staat niet inmiddels achterhaald? Van welke situatie gaat dit plan uit, van die van twintig jaar geleden of van die van nu met een EEG beleid, dat geleid heeft tot overproductie gevolgd door afstraffing van overproductie? Wat gaat de Limburgse boer er nu in zijn beurs op vooruit? Zowel uit de vragen als uit de antwoorden bleek in ieder geval duidelijk dat het hele plan niet bedoeld is om de natuurlijke flora en fauna te bevorderen maar er vooral op gericht is om het agrarische bedrijf zo rendabel mogelijk te laten functioneren. Het plan komt er op neer dat er door bedrijfsverplaatsing, vergroting van de kavels en betere ontsluiting van het wegennet gestreefd wordt naar productieverhoging en kostenverlaging. Daarvoor wordt zo'n 42,4 miljoen gulden geïnvesteerd (73% overheid en 27% belanghebbenden), zonder de voorbereidingskosten (sinds 1954) maar inclusief de uitgaven ten behoeve van de 'verbetering' van het landschap. De uiteinde-

lijke netto winst voor de boer is f 400,- per jaar per ha per boer (gemiddeld 20 ha per boer, dus f 8000,- per jaar per boer). Met de belastingperikelen, verhoging van olieprijs, veranderingen in het EEG-landbouwbeleid, bezuinigingsplannen van de Nederlandse regering, enzovoort kan uiteraard geen rekening worden gehouden bij zo'n plan.

Door de vele vragen die de aanwezige leden natuurkenners hadden over het voor hen 'onbekende' landbouwbeleid dreigden de vragen over de typische natuurbeschermingszaken op de achtergrond te raken. Niettemin werden in een notedop vele bedenkingen geuit over het optimisme dat er sprak uit de presentatie van het landschapsplan. Overigens hebben enkele deskundige leden met het bestuur een zeer uitvoerig bezwaarschrift ingediend bij de provinciale overheid. Daarin wordt vooral ingegaan op de mate waarin het ruilverkavelingsplan de door de provinciale overheid gestelde voorwaarden nakomt die betrekking hebben op het handhaven en versterken van het huidige landschapstype, de belangen van recreatie en toerisme, natuurbescherming en de grote natuurwetenschappelijke waarden van het onderhavige gebied. De konklusie in het bezwaarschrift is dat de in het Rapport voor de Ruilverkaveling Mergelland door de Centrale Cultuurtechnische Commissie gedane voorstellen in schril contrast staan met de door het College van Gedeputeerde Staten gestelde voorwaarden.

Een belangrijk punt dat ook steeds weer in de discussie naar voren kwam is, dat al datgene wat betrekking heeft op het agrarisch gebeuren tot in de puntjes is uitgewerkt, maar dat alle andere zaken in het vage blijven en met algemene nietszeggende termen wordt afgedaan. Het is onduidelijk in hoeverre men gebruik gemaakt heeft van diverse bestaande studies over de flora en fauna van Limburg, in hoeverre er rekening gehouden is met de drie Groene Nota's, de verstedelijkingsnota, de Nota Landelijke Gebieden enzovoort, en hoe de belangen van natuur en landschap in het kader van de inspraak aan de orde zijn geweest. In dit kader is het toch wel goed op

te merken dat op de bijeenkomsten tijdens de ter visie-legging bijna uitsluitend boeren aanwezig waren. Niet onbegrijpelijk als je bedenkt dat in de boerenorganisaties over deze ruilverkaveling al jaren gepraat wordt, dat er voor hun belangenbehartiging sterke organisaties bestaan, dat elke grondeigenaar regelmatig en uitvoerig via informatiemateriaal op de hoogte werd gebracht, dat de grondeigenaren voor-inspraak hadden, dat zij voor de vergaderingen bij de ter visielegging persoonlijk werden uitgenodigd en dat het al of niet doorvoeren van het plan afhankelijk is van het stemgedrag van de grondeigenaars eind dit jaar. Alle overige belanghebbenden zijn gedurende één maand in de gelegenheid gesteld om te proberen het rapport te pakken te krijgen, te bestuderen, de benodigde aanvullende literatuur te verkrijgen en te bestuderen en dan nog een bezwaarschrift te schrijven.

Inspraak?!

Niettemin werden er voor de vuist weg vele kritische vragen gesteld door de aanwezige leden die duidelijk maakten dat hun vertrouwen in de ongetwijfeld goede bedoelingen ten aanzien van de natuur in het Mergelland niet groot was. Onduidelijk blijft b.v. wat er verdwijnt aan heggen, drinkpoelen, bomen, boomgroepen, talluds, bermen, overhoeken. Want wél is aangegeven wat men van plan is te gaan doen, maar niet wat er is, of onlangs nog is geweest (al was het maar 25 jaar geleden!) Om één detail te noemen: er wordt gesuggereerd dat er nieuwe hagen komen als er door verkaveling hagen moeten verdwijnen. Maar nergens wordt er verwezen naar een onderzoek naar het voorkomen van deze hagen van zo'n 10 jaar geleden dat nog onder leiding van Dr. Diekmont heeft plaatsgevonden. Waar is dat onderzoek gebleven?

Waarom wordt daar niet van uitgegaan? Ook wordt er niet stilgestaan bij het feit dat een oude heg een veel grotere waarde heeft dan een nieuwe aanplant van bij een kweker gekocht materiaal. Worden soms de aronskelken, de salomonszegel, de varens, de maartse, bos- en rivinusviooltjes, het robertskruid,

het speenkruid, enzovoort, mee overgeplant? En waar blijft de aardaker, de knolsteenbreek, de pinksterbloem en de vogelmelk? In welke nieuwe heg staan mispels en wilde rozen? Al deze zaken staan niet op de gesubsidieerde soortenlijst van CRM. En dan de dieren. Welke moderne boer zal een heg met bERM zo knippen en beheren dat hij nog geschikt is voor de braamsluiper, heggemus, grasmus, zwartkop, staartmees, kneu en andere dieren als egel, wilde hamster, wezel, bunzing en hermelijn, om er maar enkele te noemen? Wie kent die techniek nog? Wie heeft daartoe nog het geduld? Niet de moderne boer. Wel de oude boer, maar die moet verdwijnen, het gemengde bedrijf dat zich helemaal zelf kon bedruipen is ten tode opgeschreven en de boer, hij wordt gesaneerd en gaat dan als E-werker gesubsidieerd oude heggen rooien en nieuwe heggen planten, om maar vooral het landschap te behouden.

Zodoende belandt een dergelijke discussie steeds weer bij hetzelfde probleem: Kun je door subsidies bereiken dat iets in stand gehouden wordt als dat tegelijkertijd op een economisch verantwoorde wijze systematisch wordt afgebroken? En hoe lang duren die subsidies? En wat dan?

Summary

Re-structuring of farmland in „Mergelland” (South Limburg) was the theme of an address by Mr. Thijssen at monthly meeting. A very lively discussion followed, which showed clearly that the conflicting interests of agricultural efficiency and the preservation of wildlife are still at loggerheads.

Te Heerlen op 10 maart 1980

De Voorzitter opende de vergadering met een extra woord van welkom voor onze gast, de heer Faassen, die een voordracht zou houden over "Boom en milieu".

Spreekster begon zijn betoog, dat hij met dia's ondersteunde, met een kort overzicht van de voornamelijk negatieve invloed die de mens heeft gehad en nog heeft, op het "zijn" van de boom. De geschiedenis van de mens kan men karakteriseren als een toene-

mende strijd tegen het milieu waarin hij leeft. Dat deze strijd de boom niet onberoerd zou laten is duidelijk. De omschakeling van de mens van jager/verzamelaar naar landbouwer betekende de eerste aanval op de boom, een aanval, die nog door vele zou worden gevolgd. De kleinschalige kaalslag van de eerste boeren is uitgegroeid tot een massale vernietigingsactie, waarbij per minuut 20 ha, vnl. tropisch regenbos verdwijnt. Spreker toonde daarna een aantal dia's met voorbeelden van de boomloze wereld: grote steden met slechts hier en daar een plukje groen, de cementen recreatiewoestijnen aan de kusten van de Middellandse Zee, ontstaan als gevolg van het materialistische recreëren, waar het enige contact met de natuur bestaat uit het zwemmen en varen in steeds meer vervuild water. De naakte steden ontstaan als gevolg van de onbekendheid van de bestuurderen met de voordelen die de boom heeft, niet alleen voor het klimaat in de stad, maar ook voor de zuiverheid van de lucht. De kaalheid van de steden wordt nog bevorderd door de architecten, die in hun ijdelheid hun scheppingen niet door bomen aan het oog willen zien onttrokken. Waarom moeten industrieterreinen zo kaal en boomloos zijn, er zijn toch ook bomen die industrieresistent zijn, zoals bijvoorbeeld de plataan?

Ook de boer werkt nog in een steeds toenemende mate mee aan het verdwijnen van de boom: houtsingels verdwijnen, heggen worden uitgetrokken en boomloze gesubsidieerde grootschaligheid viert hoogtij.

Na deze hartekreten ging de heer Faassen wat dieper in op de functionele betekenis van de boom voor de mens. Vooral in vroeger tijden zag men bomen als levende gedenktekenen of -stenen. Voorbeelden hiervan zijn de lindebomen die bij de bouw van een huis als huisboom werden geplant en de vele z.g. Wilhelminabomen, die men in den lande aantreft. Bomen markeren grenzen, omheinen kapellen of staan op bijzondere kruispunten van wegen. Onder grote linden werd vaak rechtgesproken, het Duitse Tiliaalgericht (Tilia = linde) herinnert nog aan dit

gebruik. De akkermaalsbossen leverden de boer zijn gerief- en paalhout. Spreker lichtte deze functies toe aan de hand van een aantal fraaie dia's.

Zoals al eerder vermeld, heeft de boom in de stad steeds een stiefmoederlijke plaats toebedeeld gekregen. Door de verharding van de wegen met bitumen, vaak tot vlak bij de boom, door de luchtvervuiling en door de komst van het aardgas hebben de stadsbomen het steeds moeilijker gekregen. Parken worden doorsneden door wegen en ook parkeerplaatsen eisen hun tol. Het probleem bij dit soort zaken is, dat bestuurderen, die beleidsbeslissingen moeten nemen waarbij bomen zijn betrokken, ook aan prachtige oude bomen geen economische waarde toekennen, waardoor deze bomen bij een lasten-baten-analyse geen gewicht in de schaal leggen. Toch wordt de laatste jaren meer geld uitgegeven aan het onderhoud van oude bomen. Dank zij de boomchirurgie zijn al veel van deze "natuurmonumenten" van een wisse dood gered. In dit verband pleitte de heer Faassen voor het invoeren van de mogelijkheid oude en/of markante bomen tot natuurmonument te verklaren en zo wettelijke bescherming te laten genieten. In Duitsland en België is men ons op dit punt al ver vooruit.

Als laatste onderdeel van zijn voordracht behandelde Spreker een aantal exotische bomen, die in ons land te bewonderen zijn. Enkele ervan, zoals de *Acacia* (*Robinia pseudoacacia*), in 1601 door Jean Robin uit zaad opgekweekt en afkomstig uit Noord-Amerika, de Paardekastanje (*Aesculus hippocastanum*), door Clusius in 1574 in Europa verspreid en de Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina*) zijn overal te vinden. Andere soorten, zoals de Tulpenboom (*Liriodendron tulipiferum*), de Doodsbeenderenboom (*Gymnocladus dioica*) en de Christusdoorn (*Gleditsia triacanthos*) vindt men voornamelijk in parken en botanische tuinen.

Vooral in de Gouden Eeuw werden veel exoten ingevoerd en ontstond er een levendige handel in zaden van deze bomen. Achtergrond hiervan was, dat het in bezit hebben van een bijzondere exoot bijdroeg tot de status van de eigenaar.

Met deze en nog meer interessante aspecten, verbonden aan de verspreiding, afkomst en eigenaardigheden van exoten in Nederland en West-Europa, besloot de heer Faassen zijn boeiende en leerzame voordracht.

Summary

At monthly meeting Mr. Faassen gave an address about trees.

Te Venlo op 9 maart 1980

Excursie naar Jachtmuseum te Brüggen (WDL).

De Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten heeft beleidslijnen opgesteld inzake de jacht. De essentie van deze nieuwe beleidslijn is, dat er alleen nog gejaagd zal worden, wanneer het beheer van de terreinen dat noodzakelijk maakt. Jagen alleen om het jagen of om het z.g. "oogsten" van wild is door de verenigingsraad voor de terreinen in beheer, afgewezen. Mede naar aanleiding van dit besluit werd een bezoek gebracht aan het Jachtmuseum in Brüggen (WDL); 37 personen namen deel. Het museum telt vijf aparte ruimten, waarin steeds aandacht wordt besteed aan de wisselwerking tussen mens en natuur gedurende een periode uit onze geschiedenis. Het museum begint met de ontwikkeling van de soorten en de ontwikkeling van de mens tijdens het ijstijdvak (Kwartair) en de gevolgen van de hierin voorkomende wisselingen in klimaat voor mens en dier. In een volgende ruimte zien we, welke dieren ons land bewoonde tijdens de laatste ijstijd, het belang van het rendier voor de toen hier levende mensen, en de wijze, waarop de mens toen zijn woning bouwde. Verder zien we iets over de ontwikkeling van mens en natuur tijdens het warmer worden van ons klimaat tijdens het Holoceen. Daarna wordt verteld over de jacht en jachtmethode tijdens de middeleeuwen. De valkeniersjacht speelt een belangrijke rol. Men ontwikkelt diverse jachtmethodes, afhankelijk van het dier waarop gejaagd wordt. Toen leefden er in Nederland nog beren en wolven. Er is tenslotte iets te zien over de visvangst in onze schone rivieren, en de wijze waarop men eenden m.b.v. eendekooien ving. Daarna zien we op welke wijze de

mens natuur en landschap sterk aantast, gedurende de laatste twee eeuwen, en de groei van het besef dat natuurbescherming noodzakelijk wordt. Vele soorten sterven uit of worden zeldzaam. In onze omgeving worden diverse diersoorten ingevoerd en enkele daarvan weer vrijwel onmiddellijk uitgeroeid. Sommige ongewenste diersoorten verschijnen door ontsnapping uit dierentuinen, of door invoering zonder dat men zich daarvan bewust is. Tenslotte wordt uitgebeeld en verwoord waarom de jacht samen met natuur- en landschap beschermende maatregelen, noodzakelijk zijn voor het behoud hiervan. Zonder de jacht zou veel schade aan bossen worden toegebracht.

Jacht is ook van belang voor het gezond houden van de wildstand.

Summary

Report of excursion to Museum of Hunting at Brüggen (Western-Germany).

WAARNEMINGEN PALUDARIUM 1979

Slakken:	<i>Planorbarius corneus</i> (Posthoornslak)
	<i>Planorbis vortex</i>
	<i>Lymnea stagnalis</i> (Poelslak)
	<i>Lymnea palustris</i>
Wormen:	<i>Stylaria lacustris</i>
Bloedzuigers:	<i>Herpoddella spec.</i>
Mijten:	<i>Hydrachnellae</i> (Watermijt)
Waterpissebedden:	<i>Acellus meriodinalis</i>
Haften:	<i>Cloeon dipterum</i>
Wantsen:	<i>Gerris thoracicus</i> (Schaatsenrijder)
	<i>Gerris lacustris</i> (Schaatsenrijder)
	<i>Gerris gibbifer</i> (Schaatsenrijder)
	<i>Notonecta glauca</i> (Bootsmannetje)
	<i>Notonecta viridis</i> (Tenger bootsmannetje)
	<i>Corixa punctata</i>
	<i>Corixa</i> -larve
	<i>Hesperocorixa linnei</i>
	<i>Hesperocorixa sahlbergi</i>
	<i>Callicorixa praeusta</i>
	<i>Sigara nigrolineata</i>
	<i>Sigara striata</i>
	<i>Sigara semistriata</i>
Kevers:	<i>Acillius sulcatus</i>
	<i>Dytiscus</i> -larve
Muggen:	<i>Dixa</i> -spec.
	<i>Chironomus</i> -spec.
	<i>Bezzia</i> -spec.
	<i>Chaoborus flavicans</i> (Spookmug)